

Kauno miesto savivaldybės administracija

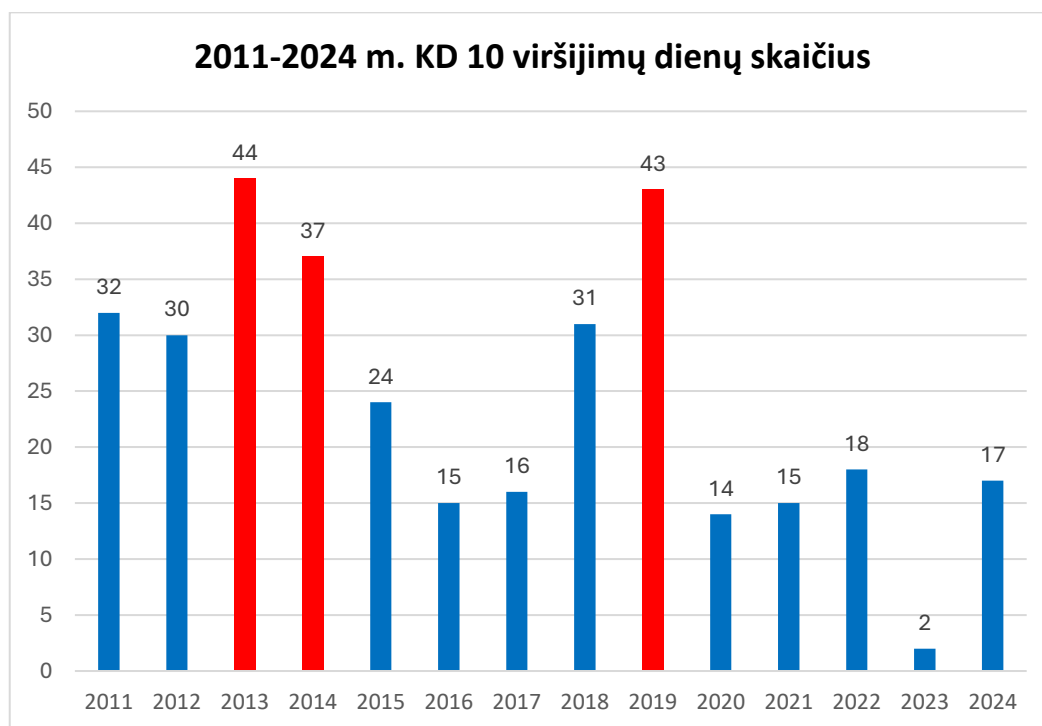
Kauno miesto aplinkos oro kokybės ataskaita už 2024 m.

Parengė Kauno miesto savivaldybės administracijos
Aplinkos apsaugos skyrius

2025

Kaunas

2024 m. metais aplinkos oro kokybė buvo ženkliai prastesnė palyginus su 2023 metais, bet tik todėl kad 2023 metai buvo išskirtini per visą stebėsenos laikotarpį nuo 1994 metų. Tačiau ilgalaikės tendencijos išlieka teigiamos, aplinkos oro tarša mieste mažėja. 2024 m. kietųjų dalelių normos viršijimai fiksuoti 17 dienų, 2023 m. – 2 dienos.

1 pav. 2011-2024 m. fiksuotų KD10 normos viršijimų dienų skaičius. Leidžiama norma 35 d. per metus.

Kauno mieste pagrindiniai oro teršalai, kurių koncentracijos aplinkos ore yra fiksuojamos didesnės- kietosios dalelės KD10 ir KD2,5, azoto dioksidas (NO₂).

Peržvelgus daugiau kaip 10 metų kietųjų dalelių (KD 10) normos viršijimų kiekius, galima daryti išvadą, kad Kauno mieste aplinkos oro užterštumas kietosiomis dalelėmis palaipsniui mažėja, tam turi įtakos eilė savivaldybės įgyvendinamų priemonių.

Tačiau 2024 m. pabaigoje įsigaliojo atnaujinta Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje, pagal kurią nuo 2030 metų reikalavimai oro kokybei griežtės. Atnaujintoje aplinkos oro kokybės direktyvoje griežtinami oro kokybės standartai vienuolikai oro teršalų: kietosioms dalelėms (KD2,5 ir KD10), azoto dioksidui (NO₂), sieros dioksidui (SO₂), ozonui (O₃), anglies monoksidui (CO), benzenui, benzo(a)pirenui, arsenui, kadmiui, nikeliui. Kauno miestui aktualu, kad naujojoje direktyvoje bus perpus sumažintos pagrindinių oro teršalų - kietųjų dalelių KD10 ir KD2,5, azoto dioksido (NO₂) metinės ribinės vertės bei nustatomi nauji

pavojaus, informavimo slenksčiai. Nes būtent šių teršalų fiksuojamos koncentracijos valstybinėje oro stebėsenos stotyje (Dainavos stotis), viršija naujuosius reikalavimus.

Atlikus aplinkos oro matavimų duomenų analizę, pastebimos naujos tendencijos, kurios aiškiai yra įtakojamos besikeičiančio klimato mūsų šalyje. Pastaraisiais metais žiemos laikotarpiu vyrauja ne šalti ir gana drėgni orai, todėl šiuo metų laiku fiksuojama labai nedaug kietųjų dalelių normų viršijimų. Bet fiksuojama daugiau oro taršos normų viršijimų šiltuoju metų periodu, dėl vyraujančių ilgų sausų ir karštų periodų. Taip pat vis dažniau su šiltomis oro masėmis į Lietuvą atkeliauja tolimų pernašų tarša ir pietinės Europos šalių, ir netgi iš Sacharos. Nemaža dalis tokios taršos atkeliauja iš pietvakarių nuo Lenkijos pramoninių regionų. Kaip žinia, dalyje jų tebedegina anglį, todėl jei tik atmosferos sąlygos būna nepalankios teršalų sklaidai (pvz. aukštas atmosferos slėgis silpni vėjai), su pietvakariniais oro srautais tarša pasiekia ir mūsų šalį. Tuo metu išauga aplinkos oro užterštumas, daugiausia kietosiomis dalelėmis.

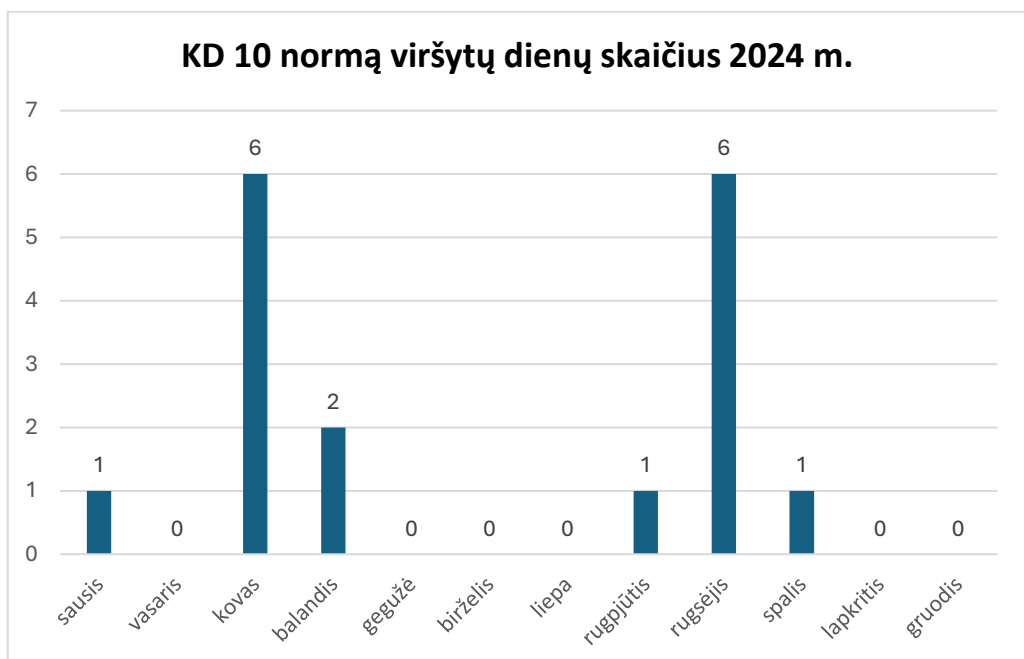
2024 metai buvo šilčiausi stebėjimų istorijoje, o kritulių kiekis – dešimtadaliu mažesnis nei vidutiniškai. Vidutinė metinė oro temperatūra 2024 m. Lietuvoje buvo 9,5 °C, o tai yra 2,1 laipsnio daugiau nei 1991–2020 m. laikotarpio vidurkis. Praėjusiais metais net vienuolika mėnesių buvo šiltesni, o vos vienas (sausis) – šaltesnis už daugiametę normą. Anomalia šiluma išsiskyrė rugsėjis. Pastarojo vidutinė mėnesio oro temperatūra buvo net 16,8 °C ir jis tapo pačiu šilčiausiu rugsėjo mėnesiu mažiausiai nuo 1961 m. (kuomet pradėti modernūs ir visą šalį apimantys meteorologiniai stebėjimai).

2024 m. vidutinis metinis kritulių kiekis Lietuvoje buvo 10 % mažesnis nei daugiametė norma. Nežiūrint to, kritulių kiekis tiek imant skirtingus regionus, tiek skirtingus mėnesius pasiskirstė labai netolygiai. Skaiciuojant pagal nuokrypį nuo normos, sausiausio mėnesiai buvo kovas, rugpjūtis ir spalio, o drėgniausio – balandis ir liepa.

2 pav. Kritulių ir temperatūros kitimas 2024 m. Meteo.lt informacija.

Atitinkamai Kauno mieste buvo fiksuoti ir aplinkos oro taršos viršijimai kietosiomis dalelėmis (KD 10) kovo mėn. 6 dienos, rugsėjo mėnesį – 6 d.

3 pav. Kietųjų dalelių (KD10) normą viršytų dienų skaičius 2024 m.

Įvertinus gautus tyrimų rezultatus bei labiausiai tikėtiną aplinkos oro teršalų kilmę galima teigti, kad didžiausiais Kauno miesto savivaldybės oro taršos šaltiniais išlieka transportas ir pakeltoji tarša, statybos ir kelių remonto darbai.

Pavojingiausi taršos židiniai miestuose yra gatvių sankryžos, nes daugiausia aplinkos oras teršiamas pradedant autotransportui važiuoti, stabdant ir lėtai važiuojant. Aplinkos oro taršos lygis priklauso nuo autotransporto intensyvumo ir eismo organizavimo, gatvių važiuojamosios dalies pločio, vietovės reljefo, meteorologinių sąlygų.

Iššūkiu mieste išlieka ir pavasarį pakeltosios taršos nuo gatvių suvaldymas. Mieste kovo- balandžio mėnesiais fiksuojama daugiausiai dienų kai kietosios dalelės viršija nustatytą normą. Tai patvirtina ir 2024 m. pavasario matavimų duomenys.

Taip pat fiksuojama didesnė tarša kietosiomis dalelėmis tuose matavimo taškuose, netoli kurių vykdomi gatvių ar kitos infrastruktūros tvarkymo darbai. Tokios vietos mieste tampa lokaliomis padidintos taršos zonomis.

Išvados:

1. 2024 m. kietųjų dalelių KD10 normos viršijimai fiksuoti 17 dienų, palyginus su tik 2 dienomis 2023 metais.
2. Ilgalaikės tendencijos rodo, kad oro tarša palaipsniui mažėja, tačiau šiuo pastaraisiais metais pasireiškia iššūkiai, susiję su naujais klimato pokyčiais ir taršos šaltiniais.
3. Autotransportas – didžiausias aplinkos oro taršos šaltinis mieste, ypač intensyvūs eismo ruožai ir sankryžos. Čia dažniausiai fiksuojami aukšti teršalų lygiai.
4. Pakeltoji tarša, ypač aktuali pavasarį aplinkos oro taršos problema, kai gatvėse susidaro didesnė kietųjų dalelių koncentracija dėl neišvalytų gatvių kelkraščių ir kitų kietų dangų.
5. 2024 m. pabaigoje atnaujinta Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje. Lietuva žada 2025 m. naujus direktyvos reikalavimus perkelti į Lietuvos teisės aktus. Numatomas penkerių metų pereinamasis laikotarpis, bet labai svarbu pokyčiams pradėti ruoštis jau dabar, nes Kauno mieste fiksuojamos teršalų koncentracijos viršija naujuosius reikalavimus.
6. 2024 m. pasikeitus Aplinkos oro apsaugos įstatymo nuostatoms, savivaldybės gali priimti sprendimą apriboti arba uždrausti vienos ar daugiau rūšių kuro naudojimą šilumos energijai gaminti gyvenamosios paskirties pastatams šildyti. Būtina užtikrinti, kad iki

sprendimo įsigaliojimo dienos vietos gyventojams būtų suteiktas ne trumpesnis kaip vienu metų laikotarpis ir ne mažiau kaip vienas šildymo sezonas ir (ar) numatytos savivaldybės tarybos nustatyto dydžio kompensacinės priemonės už planuojamą apriboti arba uždrausti naudoti tam tikros rūšies kurą deginančių įrenginių pakeitimą įrenginiais, atitinkančiais Aplinkos oro apsaugos įstatymo 3 straipsnio 1 punkte nustatytus aplinkos oro apsaugos prioritetus.